

Список використаних джерел

1. Носік В.В. Право власності на землю українського народу. Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
2. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель: Наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 липня 2010 року № 548 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 85 (15.11.2010). – Ст. 3006.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III // Відомості Верховної Ради України від 25.01.2002 р. – 2002. – № 3. – стаття 27.
4. Мірошніченко А.М. Проблемні правові питання поділу земель на категорії / А.М. Мірошніченко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 12 (50). – С. 42-51.
5. Земельний кодекс України: науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. – К.: ІнЮре, 2003. – 676 с.
6. Правдюк В.М. Поділ земель України за цільовим призначенням за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / В.М. Правдюк. – Київ, 2012. – 220 с.
7. Турубінер А.М. Право государственной собственности на землю в Советском Союзе / А.М. Турубінер. – М.: Изд-во МГУ, 1958. – 330 с.
8. Фомина Л.П. Правовой режим земель сельскохозяйственного назначения / Л.П. Фомина // Правовой режим земель в СССР. – М.: Наука, 1984. – С. 9-44.
9. Жариков Ю.Г. Право сельскохозяйственного землепользования / Ю.Г. Жариков. – М.: Юрид. лит., 1969. – 200 с.
10. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія / П.Ф. Кулинич. – К.: Логос, 2011. – 688 с.
11. Козырь О.М. Особенности правового режима земель поселений / О.М. Козырь // Экологическое право. – 2005. – № 1. – С. 27.

Надійшла до редколегії 04.04.13

И. Костяшкин, канд. юрид. наук, доц.
Хмельницький університет управління і права, Хмельницький

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ФУНКЦИИ ПРИ РАСПРЕДЕЛЕНИИ ЗЕМЕЛЬ ПО ЦЕЛЕВОМУ НАЗНАЧЕНИЮ

В статье исследованы актуальные проблемы осуществления полномочий собственниками и пользователями земельных участков, исходя из порядка установления и изменения целевого назначения земель. По результатам исследования предложены направления совершенствования существующей системы распределения земель на основе обеспечения социальной функции права собственности на землю в Украине.

Ключевые слова: социальная функция, право собственности на землю, целевое назначение земель, категория земель, планирование территории, зонирование.

I. Kostyashkin, Candidate of Law, Associate Professor
Khmelnitsky University of Management and Law, Khmelnytsky

LEGAL BASIS FOR SOCIAL FUNCTIONS LAND DISTRIBUTION BY PURPOSE

Topical problems of exercise of the powers by owners and users of appropriate land plots due to the installation and change of target land allocation are analyzed in the article. Following the proposed research, directions for improvement of the existing system of land distribution on the basis of the social function provision of land ownership in Ukraine are offered.

Keywords: social function, ownership of the land, target land allocation, land category, territory planning, zoning.

УДК 34.01

Н. Кабанець, канд. юрид. наук
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЗМІНА ХАРАКТЕРУ СИСТЕМИ НАУКОВИХ ЗНАТЬ ПІД ВПЛИВОМ НАУКОВОГО МЕТОДУ В МОДЕРНІ

Аналізується питання взаємозв'язку розвитку традиційної філософсько-наукової системи знань (епістемі) та наукового методу в період Модерну. Розглядається позиція наукових шкіл, що вплинули на зміну класичних уявлень про характер, цілі та соціальне призначення науки.

Ключові слова: класична епістема, науковий метод, наукова школа.

Питання взаємозв'язку розвитку наукових систем знань та методів пізнання розглядається в рамках філософії науки та методології наукових досліджень, є базовими темами для розгляду в теорії пізнання та епістемології [1, с.15-18]. Ці філософські дисципліни виступають фундаментальними для предмету методології юридичної науки, оскільки остання спирається на їх теоретичні розробки, доповнюючи власним конкретно-прикладним змістом. Однак, цей процес впливу не є однобічним. Слід відмітити, що саме за сприяння представників *школи відродженого природного права* була суттєво скорегована загальна класична парадигма розвитку науки в другій половині XIX ст. Це був внесок гуманітарних прикладних досліджень в розвиток предмету наукознавства. Згодом, саме дослідження гуманітарного характеру обумовили зміну класичної концепції науки в період некластика та постмодерну, характерних для XIX-XX ст. [2, с.360].

Слід зазначити, що питання епістемології наукового дослідження були сформульовані в Постмодерній науці XX ст. Мішелем Фуко, Томасом Куном, Полем Фейєрабандом, Імре Лакатосом, Карлом Поппером та ін. У вітчизняній та російській філософії науки дослідженням впливу наукового методу на становлення класичної

епістемі займалися, зокрема, Бахтін М.М., Добронравова І.С., Ільїн В.В., Ільєнков Е.В., Копнін П.В., Кохановський В.П., Лекторський В.А., Нікіфоров А.Л., Рузавін Г.І., Секундант С.Г., Чуйко В.Л. та ін.; роль наукових шкіл у формуванні системи знань розглядалася Гусєвим В.І., Канке В.А., Кесседі Ф.Х., Кондзьолкою В.В., Нарським І.С., Савальским В.О. та ін.; особливості гуманітарного (зокрема, правового) дослідження відносно природничого та специфіка юридичних наукових методів була предметом ґрунтовних досліджень в роботах Кельмана М.С., Овчиннікова А.І., Полякова О.В., Тарасова М.М., Честнова І.Л. та ін.

Однак, процес становлення класичної наукової системи знань в період Модерну під впливом формування концепції наукового методу та уточнення цієї концепції для гуманітарних наук продовжує викликати зацікавленість. Це питання виходить на проблему збереження цінностей традиції наукового пізнання в процесі зміни наукових парадигм, що є предметом розгляду в сучасну постмодерну епоху.

Методи *генетичного аналізу та наукової реконструкції* допоможуть нам у цій статті з'ясувати деякі особливості зміни характеру класичної філософської системи наукових

знань, її цілей та завдань в Модерні під впливом становлення наукового методу та діяльності наукових шкіл.

Перша упорядкована система знань в історії науки була представлена зусиллями Аристотеля – представника філософської школи Стародавньої Греції. Вона ґрунтувалась на світоглядному уявленні про роль та призначення науки та наукової діяльності в суспільстві, як засобу забезпечення блага (щасливого) життя – відкриття людині смислу її буття в світі через розумну практичну діяльність (мала *евдемонічний* характер). "До заслуг Аристотеля відноситься визначення та класифікація наук, точніше, видів знання (*episteme*), – зазначає Ф. Кессіді. – Він розділив науки на три великі групи, чи категорії: *теоретичні* ("споглядальні"), *практичні* та *творчі* (виробничі, мистецькі). До перших Стагірит відніс філософію, математику та фізику; до других – етику та політику, а до третіх мистецтва, ремесла та прикладні науки" [3, с.7]. У підході Аристотеля до створення системи знань простежується прагнення (методологічно) пов'язати *теоретичне знання* та *практичне уміння діяти правильно*, що гарантує людині щасливе життя. При цьому таке уявлення про зв'язок теорії та практики, у свою чергу, ґрунтувалося на системі наукових дисциплін – "семи вільних мистецтв", що складали основу тогочасного уявлення про природу та суспільство. Схоластична система науки перипатетиків вважалася в античності класичною, в ній було визначено цілі, завдання та призначення наукового пізнання в душі філософської школи. Можемо говорити, що організація наукової та пізнавальної діяльності в основних своїх *традиційних* параметрах була визначена вже Древньогрецькою наукою.

Наступний крок розвитку схоластичної епістемі було здійснено в Середньовіччі. Університетські філософи цього періоду дали її теоретичне обґрунтування в душі теології. Уявлення про дисципліни *теоретичного розуму* і дисципліни *практичного розуму*, перші з яких визначали сутність речей (тобто, мали онтологічний статус), а другі – належну поведінку людини, у зв'язку з уявленнями про благо, про Бога, як Першу причину і Кінцеву мету всякого буття речей і визначеного його порядку (мали деонтологічний статус), набуло зусиллями середньовічних учених цілісної строгої наукової і навчальної системи – *схоластики*.

Схоластика у методологічному плані спиралася на беззаперечний авторитет отців церкви та стародавніх філософів та юристів у поясненні наукових положень. При цьому була опрацьована логічна схема узгодження протирічливих авторитетних суджень, з метою розуміння змісту наукових текстів. Схоластична *екзегеза*[4], як наукова схема тлумачення авторитетних думок, послугоувалась методом "суми". Цим методом були написані основні роботи Фоми Аквінського – основоположника теологічної доктрини в душі Аристотеля. Однак, схоластична екзегетика, що ґрунтувалася на методі авторитетного судження, мала за мету не стільки відкрити нове знання, скільки упорядкувати існуюче, "філософи були більш схильні до сприйняття і подальшого опрацювання вже наявного знання, аніж до відкриття нових шляхів філософського постулу, до пізнання, ще не пізаного" [5, с.12]. Здається, її метою та історичним покликанням виступало створення теоретичного каркасу наукової системи знань, залишених попередньою античною культурою. При цьому "традиціоналізм і ретроспективність як визначальна риса середньовічного способу філософствування, були очевидними і достатньо поширеними" [5, с.12]. Вважається, що суттєвий недолік середньовічної філософії, як системи теоретичного знання, полягав у її розриві з практикою та невідповідності методу авторитетного споглядального судження

реальному досвіду природничих (у першу чергу, фізичних та механістичних) досліджень.

Методологічний підхід *радикального сумніву*, запропонований Рене Декартом у XVII ст., не допускав у пізнанні сприйняття на віру будь-яких авторитетних тверджень, якщо вони не ґрунтувалися на тверезому аналітичному міркуванні й практичному досвіді [6]. Такий підхід Картезіус бачив втіленим у методі математики, точніше, *методі аналітичної геометрії*, яким користувались тогочасні фізика та механіка при описі та аналізі результатів своїх досліджень. Він розглядався як "пошук *достовірних* засад наукового досліду" і був *раціональним методом* відкриття істинного *буття* речей, як вони задумані у Божому розумі, спираючись на дослідження їх природного *існування*. У своєму унікальному статусі цей фізичний (природничий) метод вирішував загальну проблему всієї схоластичної метафізики – перетворення її на методологічно обґрунтовану науку про основи сущого, що містить засади теоретичного та практичного розуму. Саме цей метод визнавався *науковим* і започатковував еру *класичної модерної парадигми* в історії науки.

Отже, слід відмітити, що від початку в схоластиці універсальність формально-логічного методу наукових досліджень (методу математики та ґрунтованій на ній математичної логіки) мала ствердити єдність епістемі теоретичних і практичних наук. Ідея "загальної науки" (*Scientia generalis*), що об'єднує всі дисципліни на основі наукового методу в єдину систему знань знаходила таким чином своє реальне втілення [7, с.48-59]. І чи не основну роль у цьому процесі відіграло обґрунтування *метафізики* на основі наукового методу, як науки "у власному розумінні цього слова" – як загальної теоретичної дисципліни "чистих понять". При цьому формально-логічний метод дисциплін теоретичного розуму, що ґрунтувався на математичній логіці, ставав методом усіх наук: і теоретичних, і практичних. Тому, абсолютно закономірно його в своїх дослідженнях після фізики та механіки (*наук про природу*) використовує право і етика (*науки про дух*). Зокрема, наукова школа практичної (моральної) філософії, що сприйняла науковий метод і цим перейшла на засади класичної наукової парадигми в історії самої науки, була *природничим напрямом школи природного права* – класичною науковою школою природного права XVII-XVIII ст., оскільки вона використовувала при дослідженні своїх тем *метод описового природознавства*, ґрунтований на математиці і характерний для точних наук.

Однак, новий науковий методологічний підхід, стверджуючи єдність метафізичної епістемі, одночасно приходив у суперечність з логікою старої університетської системи наукових і навчальних дисциплін, вимагаючи її реформи. Створення нової системи наук було задумано Френсісом Беконом на початку XVII ст.. Між тим, у самих природничих дослідженнях з'ясувалася неузгодженість методологічних напрямів, що спиралася на протилежні логічні операції при створенні наукових понять, рухаючись двома шляхами до мети: 1) від досліду до поняття і 2) від загального поняття до конкретного, даного в практичному досліді. Перший напрям, у якому робився наголос на *емпіричній індукції* у дослідженнях, підтримували послідовники Бекона і англійська наукова школа. Другий, що тягив до збереження значення усталеного способу наукового міркування і звертався до *абстрактно-логічної дедукції*, був характерний для послідовників Декарта в класичній континентальній школі, традицією якої прийняла на себе, значною мірою, німецька школа. Вона ставила за мету не кардинальну зміну, а уточнення схоластичної метафізичної епістемі, намагаючись поєднати в раціоналізмі дедукцію Декарта та аподиктичний метод

Іоахима Юнга [7, с.58], що привело її представників до догматично-раціоналістичних підходів опрацювання наукових понять. Назagal, неузгодженість різних методологічних підходів в опрацюванні наукових понять, що демонструвалась різними науковими школами у рамках формально-логічного методу, приводила до сумніву в пізнавальних можливостях самого методу і до сумнівів у можливості наукового пізнання взагалі, яку висловлював Девід Юм [8]. Тому формально-логічний підхід наукового дослідження, що ґрунтувався на математичній логіці, в якості універсального методу, який обумовлює цілісне наукове уявлення про світ, зазнав корекції в XVIII-XIX ст.

Усе почалося із системи критичних зауважень Еммануїла Канта відносно здатності людини створювати наукові поняття – із системи критики теоретичного розуму, критики практичного розуму та критики здатності судження. У рамках свого критичного підходу, Кант хотів підкреслити, що в процесі пізнання слід враховувати, **як саме** здійснюється процес отримання нового знання. Тобто, предметом його наукового підходу виступало розуміння процедури наукового дослідження на основі наукового методу. Наслідком цього було загалом уточнення наукової філософської системи знань в її онтологічних та гносеологічних засадах. Те, **що** досліджується є предметом науки в онтологічному розумінні, а те, **як** це робиться є її характеристикою в гносеологічному (тобто, процедурно-пізнавальному) розумінні.

У контексті критичного підходу також здійснювалось визначення статусу метафізики в системі наук [9, с.181-182]. Так, на думку Канта, критичний період розвитку метафізики наступав після періоду скептицизму та догматизму, які характеризувалися як періоди безмежної довіри до понять створених науковим методом та абсолютного сумніву в можливостях людського розуму створювати наукові поняття. Він (критичний період метафізики) полягав у попередній тверезій оцінці рамок раціонального пізнання: "Останній і самий новий крок, який зробила метафізика і який має вирішити її долю, – це критика самого чистого розуму відносно його здатності *a priori* розширювати людське пізнання взагалі, будь то чуттєве чи понадчуттєве пізнання" [9, с.184]. Власне, Кант бачив метафізику як науку, що "містить лише теоретичні положення, що лежать в основі можливості чистого розуму" [9, с.181]. Він відводив їй, "як науці у власному розумінні цього слова", роль суто гносеологічну, розуміючи як теорію пізнання, але не відкриття нового знання (зокрема, вважав, що "метафізика є лише ідея науки як системи, яку після завершення критики чистого розуму можна і потрібно побудувати" [9, с.238]). Тут уже з'ясувалися й межі, в яких можна використовувати формально-логічний метод у дослідженні та пізнанні, оскільки виявилось, що не всі поняття схоластичної епістемі і старої метафізики мають наукову природу. Такі поняття як "Бог", "душа", "світ" та "свобода" за Кантом вказували на чотири види *антиномій* у людському розумі – тверджень, які не можна було обґрунтувати науковим методом. "Тому ці поняття, – вважав учений, – мають значення *трансцендентальних ідей*, що з'являються у розумі за межею розсуду", який здійснює формально-логічні операції мислення – судження стосовно предметів власного практичного досвіду [10, с. 350, 351, 356, 357; 2, с. 244-245]. Розрізнення наукових понять та трансцендентальних ідей мало вирішальне значення для розвитку *позитивної* науки. Розвиток науки у позитивному розумінні при цьому протиставлявся прийнятій традиції формування наукових положень на основі спекулятивного мислення.

З одного боку, реакцією на антиномії Еммануїла Канта в науці стала критика формально-логічного методу

з позицій діалектики, запропонована Георгом Гегелем. Універсальний науковий філософський метод, що об'єднує природу, суспільство і людське мислення (систему теоретичного і практичного розуму в її онтологічних та гносеологічних засадах) є *діалектична логіка*, а не формальна логіка [11]. Діалектична логіка є саме філософським науковим методом, тоді як формальна логіка – це метод математики, який годиться для природничих досліджень, але не здатен охопити всю систему людських уявлень про світ і про себе. Наукове поняття, створене на основі знання *законів, категорій та принципів* діалектики в сфері наук про дух чи про природу є вищим проявом Абсолютного Духу в певний історичний період його формування та історичного розвитку. Зібрана як система наукових положень діалектична логіка, на думку автора, виступала одночасно і наукою, і самостійним методом дослідження, причому методом і теоретичним, і практичним (як метод "практичного перетворення дійсності") в залежності від сфери свого застосування. Вона мала універсальний онтологічний, гносеологічний, методологічний статус одночасно, в залежності від того як потрібно її було використати в пізнанні: як теорію і науку, чи як метод пізнання і дослідження. На основі нового універсального пізнавального методу вчений створив цілу спекулятивну систему феноменології духу, природи та логіки, де в процедурі застосування категорій та законів діалектики показав розгортання Абсолютного Духу в світі буття (природи, людського суспільства та законів мислення). Цей прояв духу в світі матерії поставав, за задумом автора, як становлення Абсолютної Ідеї. Слід зазначити, що об'єктивно ідеалістична спекулятивна філософська система Георга Фрідріха фон Гегеля була покликана ще зберегти єдність класичної схоластичної епістемі в рамках наукової традиції, інтерпретуючи її вже не через теологічні та метафізичні положення, а через абстрактні поняття Абсолютного духу та Ідеї, на основі нового філософського універсального методу.

З іншого боку, в рамках позитивізму (системі позитивної філософії) Опюста Конта ставка була зроблена на відмову від класичної філософської епістемі й відхід від наукової традиції за рахунок збереження значення та ролі формально-логічного методу в прикладних наукових дослідженнях. Слід зауважити, що галузеві природничі науки не сприйняли метод Гегеля як загальнонауковий. Це було обумовлено неможливістю використання діалектики в конкретно-прикладних наукових дослідженнях. У цих дослідженнях *формально-логічна* процедура, ґрунтована на аподиктичному аналітичному методі, не тільки не втрачала свого наукового значення, а розширювала його за рахунок посилення ролі емпіричного дослідження та експерименту, точнішого опису даних та побудови теоретичних інтерпретацій, формулювання нових видів формальної логіки, і тим самим набувала значення основного фактора забезпечення істинності отриманих наукових положень. У цій ситуації особливого значення отримувало узагальнення досвіду науково-практичних досліджень на базі *загальної теорії наукового дослідження*.

Система позитивної філософії позиціонує себе саме як *загальна теорія наукового дослідження*, що обумовлюється її завданням узагальнити досвід наукового дослідження в окремих прикладних наукових галузях на основі поняття спільної формально-логічної процедури дослідження; і робить наголос на уточненні гносеологічного статусу формально-логічного методу, перетворюючи його на загальну *логічну* процедуру, якої слід дотримуватись у дослідженні. Слід відмітити, що формально-логічний метод, як процедура дослідження, не замінював собою окремих способів, засобів, прийомів

досліджень, які практикувалися певними галузями прикладних досліджень, але він зводив їх у чітку логічну схему, де визначався порядок і процес їх застосування. Огюст Конт запровадив також нову класифікацію наук за предметом і методом наукового дослідження [1, с.27-31]. При цьому він виходив із запропонованого Еммануїлом Кантом розрізнення гносеології та онтології наукового знання. Гносеологічний характер наукового методу в цілому в нього розкривав схему – логіку наукового дослідження, те, як здійснюється пізнання. Метод, розгорнений в логічну схему дослідження, – перший критерій науковості знань (при цьому в основу логічної схеми дослідження покладался саме метод описового природознавства). Другим критерієм науковості в новій позитивній епістемі виступає предмет наукового дослідження – сфера об'єктивної реальності, яка піддається дослідженню, – те, що досліджується. Предмет наукового дослідження був пов'язаний з онтологією науки. Нова позитивна епістема знань, побудована за критеріями предмета і метода наукового дослідження, повинна була замінити собою класичну метафізичну епістему.

У позитивній системі наук формально-логічний математичний метод, як один із критеріїв поділу на галузі знання, власне, зберігав своє універсальне методологічне значення. Саме як логічна процедура наукового дослідження, він відіграв у ній роль цілісного системотворчого фактора. Але при цьому руйнувалося старе значення класичної філософської епістемі знання, оскільки втрачалася різниця в теоретично-розумних і практично-розумних видах наукової діяльності. Позитивна епістема мала інші соціальні цілі та призначення. У позитивістській інтерпретації науки, як ефективного виду діяльності по забезпеченню матеріальних потреб існування суспільства, практичний розум уже не був окремим видом знання щодо належної поведінки людини з огляду на природу Вищого Блага. Він був особливою сферою загальної процедури організації експериментального дослідження з метою перевірки (апробації) отриманих теоретичних обґрунтувань, у свою чергу, отриманих в емпіричному (практичному) досвіді. У пізнавальному плані логіка і процедура наукового дослідження в позитивізмі не передбачала врахування трансцендентальних ідей, як регулятивних положень системи практичного розуму за схоластичною епістемою. Система метафізичних уявлень класичної філософської школи була піддана критиці за "ненауковість". У позитивістському утилітарному сенсі, вони були "голими спекуляціями", не підтвердженими через експеримент і "абсолютно безкорисними" для наукового дослідження. При такому підході втрачався філософський смислотворючий вимір науки, який традиційно задавався в ній метафізикою, і втілювався в класичній схоластичній епістемі.

На континенті, в Німеччині, ситуацію з руйнуванням класичної епістемі і, загалом, філософської наукової традиції пізнання намагалась врятувати школа відродженого природного права, або школа наукового ідеалізму, як позиціонували себе її представники. Вчені цього філософського напрямку були прихильниками кантівського критичного підходу в науці, хоча здійснювали його інтерпретацію, враховуючи особливості розвитку наукового пізнання в XIX ст. Вони залишались в руслі класичної раціональної парадигми розвитку науки, характерної для Модерну, але уточнювали її. І це уточнення стосувалося, в першу чергу, характеру гуманітарних досліджень відносно природничих. Так, представники Марбурзької школи філософії права розглядали метод трансцендентальної дедукції, як інтерпретацію критичного підходу Канта, що в плані логічної процедури дослідження протиставлялась і діалектичній логіці

Гегеля, й емпіричній індукції позитивістів [12]. Завдяки цьому неокантіанцям вдалося обґрунтувати особливий статус наукового дослідження в сфері наук про дух відносно наук про природу. Можна сказати, що в науковому сенсі їх загальна теорія наукового дослідження при цьому уточнювала традиційну філософську епістему з гносеологічних, онтологічних та методологічних засад.

Так, в гносеологічному плані, неокантіанці настоювали, що критичний кантівський метод слід розглядати суто як пізнавальну процедуру, що визначає логіку дослідження, але не може замінювати дійсні конкретно-практичні прикладні наукові дослідження (такі дослідження мають онтологічний характер в науці). При цьому вони чітко розмежовували онтологію та гносеологію дослідження. Власне, саме послідовники Канта ввели поняття гносеології в філософію науки, підкреслюючи необхідність особливої теорії пізнання як особливої науки, яка досліджує сам процес наукового пізнання, але не займається отриманням нового знання. Гносеології також відводилось місце загальної теорії досліду, у новому розкладі наук вона приходила на зміну старій метафізиці, яку практикувала догматична раціоналістична школа. Тобто, неокантіанці, так само як і позитивісти, звернули увагу на логічну процедуру наукового дослідження, але робили відносно неї суттєве уточнення з огляду на природу і характер наук про дух та наук про природу. При цьому вони спирались на поділ на теоретичні та практичні види наук в класичній схоластичній епістемі.

Зокрема, представники Марбурзької школи філософії права вважали, що і науки про природу, і науки про дух є окремими самостійними рядами наук, кожен з яких має свою гносеологічну цінність. Науки про природу вивчають явища як реальну дійсність – те, що є на основі каузальної закономірності пізнання і методу математичної логіки (і може бути пояснене в процедурі емпіричної індукції). Науки про дух вивчають явища прояви свідомості, на основі уявлень про те, як має бути, використовуючи етико-телеологічну закономірність пізнання (не дії, а події з точки зору практичного досвіду) і правила деонтологічної логіки. Їх поняття потребують пояснення через процедуру трансцендентальної дедукції. Перший ряд наук (про природу) мав власне онтологічний статус, ряд наук про дух – деонтологічний. Гносеологічний характер обох рядів пізнання ґрунтувався на уявленні про наявність логічної процедури наукового дослідження як в сфері онтології, так і в сфері деонтології дослідження, проте, ця логіка визнавалась різною: у сфері наук про природу її основу складала емпірична індукція, у сфері наук про дух – трансцендентальна дедукція.

У логіці наукового дослідження для дисциплін практичного розуму (в сфері наук про дух), неокантіанці підкреслювали значимість відкинутих позитивістами трансцендентальних ідей при створенні наукових понять. Вони обґрунтували в філософії уявлення про цінності, як особливе буття ідей (буття sui generis), що визначають дійсні наукові поняття, не виступаючи об'єктами реальної дійсності. Якщо уявлення про цінності для наук про природу не має теоретичного і практичного значення, то для наук про дух відіграє фундаментальну роль. При цьому, їх трансцендентальна дедукція, як інтерпретація кантівського критичного методу, в науках про дух (практично-розумних дисциплінах) показувала логіку зв'язку емпіричного, теоретичного та трансцендентального елементів наукового дослідження. Вона розкривалася як логічний механізм трансцендентально-критичного методу, який задає оцінку існуючого стану речей з позицій належного уявлення про них.

Зокрема, як критична наукова процедура оцінки з позиції цінності, трансцендентальна дедукція, на думку неокантіанців, включала функцію *орієнтування* в фактах емпіричного досвіду та *корегування* наукових понять на основі цінності. Орієнтування наукових понять в фактах емпіричного досвіду передбачало, що наукові поняття завжди спираються на реальні факти емпіричного дослідження, і теоретичні пояснення завжди ґрунтуються на практиці чуттєвого досвіду. Ця частина механізму критичного методу зближувала їх з позитивістами, але, разом з тим вказувала, що неокантіанці все-таки надають перевагу теоретичному поясненню перед фактом (на відміну від позитивістів). У свою чергу, така їх позиція була обумовлена тим, що вибір теоретичного поняття в інтерпретації (що поглядує факт), завжди обумовлений цінністю вищого культурного порядку (чи трансцендентального порядку), яку саму не можна визначити як наукове поняття, але не можна і не враховувати при визначенні теоретичного поняття. Ця функція спрямованості на цінності при обґрунтуванні теоретичного поняття визначалась у логічній процедурі дослідження як *корегування* і, власне, й представляла собою *критичну функцію ціннісного характеру* в науці, якою нехтувала як гегельянська школа, так і позитивізм.

Неокантіанські школи другої половини XIX ст. (як Марбургська, так і Баденська) представляли ще класичну парадигму розвитку науки періоду Модерну. Вони поділяли цінності раціоналістичного пізнання та спільного наукового методу, намагаючись водночас відстояти особливість наукового дослідження в гуманітарних науках відносно природничих. Некласична позиція інших наукових шкіл в науці, таких як феноменологія, екзистенціалізм, герменевтика, прагматизм, також, до речі, пов'язана

з традицією школи природного права, полягала вже в тому, що вони оспорювали самі світоглядні засади наукового методу, а з цим і ту класичну модель системи наукових знань, яка йому відповідала в Модерні.

Список використаних джерел

1. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навч. посібник. – К., Вид. ПАРАПАН, 2011. – 204 с.
2. Козлихин И.Ю. Поляков А.В. Тимошина Е.В. История политических и правовых учений. Учебник. – СПб.: Изд. Дом С.-Петербур. гос. ун-та, издательство юридического факультета СПбГУ, 2007. – 856 с.
3. Кессиди Ф.Х. Этические сочинения Аристотеля. – Аристотель. Сочинения: В 4-х т. Т.4. / Пер. древнегреч.; Общ. ред. А.И. Доватура. – М.: Мысль, 1984. – с.5-37.
4. bg.wikipedia.org/wiki/Екзегеза.
5. Кондзьолка В.В. История средневековой философии: Навч. Посібник. – Львів: Світ, 2001. – 320 с.
6. Декарт Р. Рассуждения о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках // Декарт Р. Соч.: В 2-х томах. – Т.1. – М.: Мысль, 1989.
7. Секундант С.Г. Математические парадигмы в философско-методологической рефлексии 17 века. "Scientia generalis" Иохима Юнга // Критика та метод. Ідея критичного методу в німецькій філософії XVII-XVIII ст. (збірка наукових статей). – Київ: Дух і літера, 2012. – XXVII, 365 с. – с. 48-59.
8. Юм Девид. Исследование о человеческом познании // Юм Д. Соч.: В 2-х томах. – М.: Мысль, 1996.
9. Кант Эммануил. О вопросе, предложенном на премию Королевской Берлинской Академии наук в 1791 году: Какие действительные успехи сделала метафизика в Германии со времен Лейбница и Вольфа? // Соч.: В 6 т. [Под общей ред. В.Ф.Асмуса, А.В.Гулыги, Т.И. Ойзермана]. – М.: Мысль, 1966. – Т.6, с.177-252.
10. Кант И. Соч. В 8 т. Т.3.
11. Г.В.Ф. Гегель. Наука Логика. – СПб., – 1997.
12. Савальский В.А. Основы философии права в научном идеализме. Марбургская школа философии: Коген, Натторп, Штаммлер и др. Том 1. – Москва. Типография Императорского Московского Университета, 1909. – 361 с.

Надійшла до редколегії 04.04.13

Н. Кабанець, канд. юрид. наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ИЗМЕНЕНИЕ ХАРАКТЕРА СИСТЕМЫ НАУЧНЫХ ЗНАНИЙ ПОД ВЛИЯНИЕМ НАУЧНОГО МЕТОДА В МОДЕРНЕ

Анализируются вопросы взаимосвязи развития традиционной философско-научной системы знаний (эпистемы) и научного метода в Модерне. Рассматривается позиция научных школ, которые повлияли на смену классических представлений о характере, цели и социальной функции науки.

Ключевые слова: классическая эпистема, научный метод, научная школа.

N. Kabanets, PhD. Legal. Science
Kyiv National Taras Shevchenko Kyiv

THE CHANGING NATURE OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE UNDER THE INFLUENCE OF THE SCIENTIFIC METHOD IN MODERN

The questions of intercommunication of development of the traditional philosophical-scientific system of knowledges (epistemy) and scientific method are analysed in Moderne period. The position of scientific schools, that influenced the change in the classical ideas about the nature, purpose and social function of science considered.

Key words: classic epistema, scientific method, scientific school.

УДК 351.778

А. Сесемко, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРИ ПОВОДЖЕННІ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Проаналізовано стан національної законодавчої бази навчання, підвищення кваліфікації та перевірки знань персоналу, який здійснює діяльність з джерелами іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: модернізація, державний орган управління, регулювання суспільних відносин, джерела іонізуючого випромінювання, охорона здоров'я.

Ефективність подальшого державотворення в Україні безпосередньо, пов'язана з оптимізацією центральних органів державної влади, поліпшенням якості на-

дання населенню адміністративних послуг з джерелами іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я.

